

ՀՀ ԿԳՄՄՆ<< ԼԵՈՅԻ ԱՆՎ.№ 65 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ>> ՊՈԱԿ

ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐ ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ
ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

Հետազոտական աշխատանք

ԹԵՄԱ՝ Ուսուցման փոխներգործուն մեթոդներ

Ուսուցիչ՝ Ծովինար Սահակյան
/Ավշարի միջնակարգ դպրոց/

Ղեկավար՝ Քրիստինե Աբրահամյան

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
Գլուխ 1. Ուսուցման մեթոդների ընդհանուր բնութագիրը.....	5
Գլուխ 2. Ուսուցման փոխներգործուն մեթոդների տեսակները, կիրառումը և դաստիարակչական նշանակությունը.....	11
Եզրակացություն.....	20
Օգտագործված գրականության ցանկ.....	21

Ներածություն

Ուսուցում

Ուսուցումը մանկավարժական գործընթաց է: Այն ուսուցչի և աշակերտների փոխազդեցության նպատակաուղղված գործընթացն է, որի ընթացքում իրականացվում են մարդու կրթությունը, դաստիարակությունը և զարգացումը: Այն աշակերտի իմացության ոլորտի զարգացման, նրա ճանաչողական կարողությունների և հմտությունների ձևավորման և գիտելիքներ հաղորդելու գործընթաց է, որը կատարվում է մանկավարժի՝ ուսուցչի, դաստիարակի, դասախոսի կողմից: Ուսուցումը՝ որպես մանկավարժական գործընթաց, նույնպես ունի երկու կողմ: [Մանկավարժի՝](#) սովորեցնողի, ուսուցչի գործունեություն, որը կոչվում է դասավանդում, և աշակերտի՝ սովորողի գործունեություն, որը կոչվում է ուսում:

Թեմայի արդիականությունը:

Նորարարական տեխնոլոգիաների ներխուժումը մեր կյանք մեծ ազդեցություն է թողնում երեխայի դաստիարակության և **աշխարհաճանաչողության** վրա: Չզալիորեն փոխվում են նաև նրա սիրելի զբաղմունքը՝ խաղերը, փոխվում են նաև նրա սիրելի հերոսներն ու, թերևս, սկզբունքները:

Ժամանակակից ուսուցումը պահանջում է կիրառել տարբեր մեթոդներ ու մեխանիզմներ, որտեղ իրենց ուրույն տեղն են զբաղեցնում ուսուցման փոխներգործուն մեթոդները, որոնց միջոցով իրականացվում է ուսուցչի և աշակերտի համագործակցությունն՝ ուղղված ուսումնառության նախանշված արդյունքներին:

Փոխներգործուն մեթոդներով ուսուցումը ճանաչողական գործընթացի կազմակերպման առանձնահատուկ ձև է, որն իր մեջ ներառում է հատուկ կանխատեսելի նպատակներ, որոնցից մեկն էլ հարմարավետ կրթական միջավայր ստեղծելն է, որտեղ սովորողը կարող է զգալ իր հաջողությունը, որն ինքն իրենով կազմում է արդյունավետ ուսուցման բաղադրիչ: Փոխներգործուն մեթոդները հիմնականում կիրառվում են ուսուցման գործընթացի այն հատվածում, երբ անհրաժեշտ է զարգացնել սովորողի մտածողությունը և ճանաչողական ակտիվությունը:

Իհարկե, ավելի հեշտ է խոսել հոգուտ ավելի էժան տեխնոլոգիաների, օրինակ՝ գրքերը, գրատախտակն ու կավիճը, և սովորեցնել նույն կերպ, ինչպես և անցյալում: Միանշանակ ինչ-որ կերպ, ինչ-որ բան կարելի է նման ձևով սովորեցնել, և նույնիսկ դաստիարակել: Մակայն ինչի՞ և ի՞նչ տեմպերով կարող ենք հասնել նման դաստիարակության արդյունքում՝ այսօրվա ժամանակակից տեխնոլոգիական հասարակության մեջ:

Կրթության որակի բարձրացումը որոշվում է ուսուցման ակտիվ գործիքների կիրառմամբ: Ակտիվ ուսուցումը ենթադրում է սովորողների ներգրավում ուսումնական գործընթաց: Այդ դեպքում սովորողը պարտադիր պետք է ակտիվ գործի և այդ գործունեության ընթացքում բացահայտի, մշակի և կիրառի ստացված գիտելիքները: Այդ պատճառով ուշադրության է արժանի ակտիվ ուսուցման մեթոդների կիրառման հնարավորությունների ուսումնասիրումը:

Հետազոտության նպատակը:

Ուսումնասիրել և վերլուծել ուսուցման փոխներգործուն մեթոդների առանձնահատկությունները և բացահայտել դրանց կիրառման արդյունավետությունը, դաստիարակչական ներգործությունը աշակերտների դպրոցում:

Հետազոտության մեթոդաբանական հիմքը:

Հետազոտությունը շարադրելիս կիրառվել են գրույցի, դիտման, դիտարկման և փոխներգործուն մեթոդները:

Հետազոտության կառուցվածքն ու ծավալը: Հետազոտությունը կազմված է ներածությունից, երկու գլխից, եզրակացությունից, բովանդակությունից, օգտագործված գրականության ցանկից:

ԳԼՈՒԽ 1.

Ուսուցման մեթոդների ընդհանուր բնութագիրը

Ուսուցման մեթոդներ (հուն.՝ μέθοδος_ նախապարհ), փոխներգործուն գործընթաց ուսուցչի և աշակերտի միջև, ինչի արդյունքում տեղի է ունենում գիտելիքի, հմտությունների և կարողությունների փոխանցում ու յուրացում՝ նախատեսված ուսումնառության բովանդակությամբ: Ուսուցանվող նյութի ընկալում (ուսուցողական ընկալում). կարճաժամկետ փոխազդեցություն դասավանդողի և աշակերտի միջև՝ ուղղված կոնկրետ գիտելիքի^[1], հմտության և կարողության փոխանցմանն ու յուրացմանը:

Ուսուցման պրակտիկայում գոյություն ունեն և այլ մոտեցումներ՝ դասակարգելու ուսուցման մեթոդները, որոնք հիմնված են մատուցվող նյութն ընդունելու գիտակցականության աստիճանի վրա՝ պասսիվ, ակտիվ, ինտերակտիվ, էվրիստիկական և այլն: Այս բաժանումները հետագա հստակեցման կարիք ունեն, քանի որ ուսուցման գործընթացը չի կարող լինել պասսիվ, ու նաև միշտ չէ, որ այն սովորողների համար իրենից հայտնագործություն է ներկայացնում:

Ուսուցման մեթոդները բազմաթիվ են ու բազմաբնույթ: Մանկավարժական վարպետություն ունեցող ուսուցիչն իր ուսումնական գործունեության ընթացքում, իրենից անկախ, կիրառում է այնպիսի մեթոդներ ու հնարներ , որոնք, նույնիսկ, մանկավարժությանը հայտնի չեն: Մանկավարժության մեջ մեթոդը հասկացվում է մի կողմից որպես ուսուցչի, իսկ մյուս կողմից՝ որպես աշակերտի գործունեության եղանակ: Այլ կերպ ասած,

մեթոդը փոխազդեցության, փոխգործողության եղանակ է, ուսուցչի և աշակերտի աշխատանքի առանձնահատկությունների արտահայտությունն ուսուցման գործընթացում:

Մեթոդն ուսուցչի համար դասավանդման, իսկ աշակերտի համար՝ գիտելիքները, կարողություններն ու հմտությունները յուրացնելու եղանակ է: Ուսուցման մեթոդները փոխներգործուն գործընթաց է ուսուցչի և աշակերտի միջև, ինչի արդյունքում տեղի է ունենում գիտելիքի, հմտությունների և կարողությունների փոխանցում ու յուրացում՝ նախատեսված ուսումնառության բովանդակությամբ: Ուսուցանվող նյութի ընկալում (ուսուցողական ընկալում), կարճաժամկետ փոխազդեցություն դասավանդողի և աշակերտի միջև՝ ուղղված կոնկրետ գիտելիքի, հմտության և կարողության փոխանցմանն ու յուրացմանը:

Պասիվ մեթոդ, սովորողի և դասավանդողի փոխադարձ գործունեության ձև, որտեղ դասավանդողը գլխավոր դերակատարն է և դասի ընթացքի ղեկավարը, իսկ սովորողները պասիվ լսողի դերում են և ենթարկվում են ուսուցչի հրահանգներին:

Ինտերակտիվ (փոխներգործուն) մեթոդ , ինտերակտիվ («Inter» - փոխադարձ, «act»- գործել), նշանակում է փոխներգործել, գտնվել ինչ-որ մեկի հետ երկխոսության մեջ: Այլ կերպ ասած՝ եթե ակտիվ մեթոդների դեպքում փոխադարձաբար ակտիվ գործունեության մեջ են գտնվում սովորողները և դասավանդողը, ապա ինտերակտիվ մեթոդների դեպքում սովորողները փոխադարձաբար ակտիվ գործունեության մեջ են գտնվում նաև միմյանց հետ, և

1. <https://ru.m.wikipedia.org/wiki/>

ուսուցման պրոցեսում գերակայում է սովորողների դերը: Ինտերակտիվ ուսուցման ժամանակ դասավանդողն առաջատար դերում չէ. նրա դերը կրթական գործունեությունը դեպի դասի նպատակի իրականացում ուղղորդելն է:

Դասավանդողը մշակում է նաև դաս պլանը (սովորաբար այն կազմվում է ինտերակտիվ վարժություններից և առաջադրանքներից, որոնց կատարման ընթացքում աշակերտը սովորում է նյութը):

Հետևաբար, ինտերակտիվ դասերի հիմնական բաղադրիչներն են ինտերակտիվ վարժությունները և առաջադրանքները, որոնք կատարվում են սովորողների կողմից: Ինտերակտիվ վարժությունների և սովորական հանձնարարությունների տարբերությունն այն է, որ կատարելով դրանք՝ սովորողը ոչ միայն և ոչ այնքան ամրապնդում է արդեն յուրացված նյութը, որքան ուսումնասիրում, յուրացնում է նոր նյութը:

Այլ կերպ ասած՝ եթե ակտիվ մեթոդների դեպքում փոխադարձաբար ակտիվ գործունեության մեջ են գտնվում սովորողները և դասավանդողը, ապա ինտերակտիվ մեթոդների դեպքում սովորողները փոխադարձաբար ակտիվ գործունեության մեջ են գտնվում նաև միմյանց հետ, և ուսուցման պրոցեսում գերակայում է սովորողների դերը: Այսօրվա կրթական պահանջն է ուսուցումը դարձնել համագործակցային և աշակերտակենտրոն: Աշակերտակենտրոն կրթություն իրականացնելու համար պետք է զարգացնել սովորողի քննադատական, ստեղծագործական մտածողությունը, ձևավորել կյանքի նկատմամբ ակտիվ վերաբերմունք ունեցող քաղաքացի: Եվ այս խնդրի առջև կանգնած ուսուցիչը պետք է կարողանա համահունչ քայլել կրթական համակարգում տեղի ունեցող գործընթացների հետ և իր գործողությունները պլանավորելիս հաշվի առնել ոչ միայն մատուցվող գիտելիքները, այլև այն թե ինչպես կարելի է այդ գիտելիքները հասանելի դարձնել աշակերտներին: Կրթական ոլորտի կարևոր, բաղկացուցիչ մասն են կազմում մանկավարժական տեխնոլոգիաները այսօր բոլորը խոսում են արդյունավետ ուսուցման և կրթության որակի բարելավման մասին: Ներկայումս կարևորվում է աշակերտների ակտիվ և նախաձեռնողական մասնակցությունը դասին, ինքնուրույնությունը, սեփական դատողություններ անելու կարողությունն ու հմտությունը: Ուսումնական գործընթացի արդյունավետությունը մեծապես պայմանավորված է կիրառվող մեթոդներով, որոնք ապահովում են դասավանդողի և սովորողի փոխկապակցված գործունեությունը: Լայնորեն կիրառվում են նաև <<ուսուցման փոխներգործուն մեթոդները>>:

Ակտիվ ուսուցումը ենթադրում է այնպիսի մեթոդների համակարգի կիրառում, որը ոչ թե նախատեսում է ուսուցչի կողմից պատրաստի գիտելիքի մատուցում, մտապահում և վերարտադրություն, այլև ուսուցման ակտիվ ճանաչողական և պրակտիկ գործունեության ընթացքում գիտելիքների և հմտությունների ինքնուրույն ձեռքբերում: Ուսուցման ճանաչողական գործընթացը ակտիվացնելու համար կիրառվում են ուսուցման ավանդական մեթոդները՝ օգտագործելով այնպիսի հնարներ, ինչպիսիք են պրոբլեմային իրավիճակի ստեղծումը, հարցադրումը՝ ներառելով պրակտիկ վարժություններ, խնդիրներ: Իհարկե, ակտիվ մեթոդների կիրառումը ուղղված է առաջնային գիտելիքի ձեռքբերմանը,

մտածողության զարգացմանը, հետաքրքրությունների, հմտությունների, կարողությունների ձևավորմանը, սակայն պետք է հաշվի առնել, որ այդ գործընթացը բավականին ժամանակէ պահանջում և այդ պատճառով անհնար է անցկացնել ողջ ուսուցումը միայն ակտիվ մեթոդներով: Դրանց հետ զուգահեռ կիրառվում են նաև ավանդական մեթոդներ, ինչպիսիք են պատմելը, բացատրելը, դասախոսությունը:

Ակտիվ մեթոդները պետք է կիրառվեն ուսուցման գործընթացի այն հատվածում, երբ անհրաժեշտ է զարգացնել սովորողի մտածողությունը և ճանաչողական ակտիվությունը: Բայց կարևոր է նաև նշել, որ ակտիվ մեթոդների մեծամասնությունը բազմաֆունկցիոնալ նշանակություն ունեն ուսուցման գործընթացում: Օրինակ՝ կոնկրետ իրավիճակների վերլուծությունը կարող է ունենալ ուսուցման երկու նպատակ.

**Համախմբել ուսուցման ընթացքում ձեռք բերված նոր գիտելիքները,*

**Կատարելագործել արդեն ձեռք բերած հմտությունները,*

Ակտիվ ուսուցման մեթոդները ենթադրում են օգտագործել այնպիսի մեթոդների համակարգ, որոնց ժամանակ ուսուցիչը չի մատուցում պատրաստի գիտելիքներ, այլ սովորողների ների կողմից գիտելիքի ինքնուրույն ձեռքբերում՝ ակտիվ ճանաչողական գործունեության ընթացքում:

Այսպիսով, ակտիվ ուսուցման մեթոդներ նշանակում է ուսուցում գործունեության մեջ: Լ.Ս.Վիգոտսկին ձևակերպել է օրենք, որտեղ ասվում է, որ ուսուցմանը հետևում է զարգացումը, իսկ անձը զարգանում է գործունեության մեջ²:

Ակտիվ մեթոդների հիմքում ընկած է երկխոսությունը, ինչպես ուսուցչի և սովորողների միջև, այնպես էլ իրենց, սովորողների միջև: Երկխոսության ընթացքում զարգանում հաղորդակցման հմտությունները, խնդիրները միասին լուծելու կարողությունները, և ամենակարևորը զարգանում է սովորողների խոսքը: Ակտիվ ուսուցման մեթոդների կիրառման նպատակն է սովորողներին ներգրավել ինքնուրույն իմացական գործունեության մեջ, ստեղծել անձնական շահագրգռվածություն ցանկացած ճանաչողական խնդիրներ լուծելու համար, սովորեցնել կիրառելու սովորողների կողմի ձեռք բերված գիտելիքները: Ակտիվ մեթոդների նպատակն այն է, որ գիտելիքների և հմտությունների ձեռք բերման գործընթացում ընդգրկվեն բոլոր հոգեկան գործընթացները (խոսքը, հիշողությունը, երևակայություն և այլն): Ակտիվ մեթոդները զուգակցվում են իլյուստրատիվ մեթոդների հետ, կատարվում են մեխանիզմների, մոդելների, գծագրերի, ինչպես նաև ֆիլմերի, սլայդների, հետաքրքրիկ նյութերի ցուցադրություններ:

Մարդը շրջապատող միջավայր ընկալում է իր 5 զգայարաններով: Սակայն տեղեկատվության ընկալման գլխավոր դերը կատարում են աչքերը: Մարդու կարողությունները չափազանց սահմանափակվում են այդ զգայարանի բացակայության դեպքում: Այդ պատճառով էլ ուսումնական գործընթացներում կարևոր տեղ է հատկացվում տեսողականացմանը: Տեղեկատվությունը և ուսումնական բովանդակությունը միշտ պետք է ներկայացվեն ընկալման տեսողական ծավալների հաշվառմամբ, աչքերին՝ թողնելով առավել էական առարկաներն ու երևույթները: Տեսողականացման տակ մենք հասկանում ենք տեղեկատվության

կամ ուսումնական բովանդակության պատկերազարդումը ակներև պատկերների միջոցով: Հետևաբար ,տեսողականացումը պատկերազարդման մեթոդ է, ինչպես նաև միջոց: Պատկերազարդման այլ հնարավորություններ են մոդելների ներկայացումը, գործընթացի ցուցադրումը, առարկաների

2. L.VYGOTSKY...vipusk-party.ru

գործածումը: Հետազոտությունները ցույց են տվել, որ

Երբ դուք ինչ-որ բան կարդում եք՝ հիշում եք 10%

Երբ դուք ինչ-որ բան լսում եք՝ հիշում եք 20%

Երբ դուք ինչ-որ բան տեսնում եք՝ հիշում եք 30%

Երբ դուք ինչ-որ բան տեսնում և լսում եք հիշում եք 50%

Երբ դուք ինչ-որ բան ինքնուրույն եք անում՝ հիշում եք 90%-ը:

Յուցադրությունը (դեմոնստրացիա) ուսումնառողներին՝ երևույթներին, գործընթացներին, օբյեկտներին բնական վիճակում զննական-զգայական ձևով ծանոթացնելն է: Պատկերազարդումը (իլյուստրացիա) ենթադրում առարկաների, երևույթների ցուցադրումն ուղնկալումը դրանց սիմվոլիկ պատկերներով: Այս մեթոդի անվանման հիմքը անգլ. action- փոխազդեցություն բառն է: Սկզբնական շրջանում այսպես էր անվանվում ուսումնական պարապմունքների մի որոշակի տարբերակ, որն աշակերտներին միմյանց հետ հաղորդակցվելու, ուսումնասիրվող հարցը համատեղ քննարկելու, բանավեճային իրադրություններում ակտիվ մասնակցելու և տվյալ հարցի վերաբերյալ սեփական պատկերացումները ձևավորելու բարենպաստ հնարավորություններ էր տալիս: Հետագայում ավելի տարածվեց «ինտերակտիվ մեթոդներ» բառակապակցությունը, որը ներառում էր վերոհիշյալ հնարավորություններով դրսևորվող ուսումնական պարապմունքների կազմակերպման մի շարք համանման տարբերակներ: Իհարկե, ցանկացած սոցիալական գործընթաց մարդկանց փոխազդեցություն է: Մասնավորապես՝ ուսուցումը նպատակաուղղված և հատուկ կերպով կազմակերպված փոխազդեցություն է: Սակայն ուսուցման գործընթացի բնույթը պայմանավորվում է այդ փոխազդեցության կառուցվածքով, ձևերով ու բովանդակությամբ: Դաս-դասարանային համակարգի ուսուցման գործընթացի կառուցվածքային հիմքում դրված է փոխազդեցության ուսուցիչ-աշակերտական խումբ ձևը: Սա է պատճառը, որ ուսումնական պարապմունքները կազմակերպվում են ընդհանուր ճակատով, այսինքն՝ աշխատանքի յուրաքանչյուր պահին բոլոր աշակերտները զբաղված են միևնույն խնդրով, աշխատում են միևնույն ձևով, տվյալ խնդրի կատարման համար բոլորին հատկացվում է միևնույն ժամաքանակը: Եման տեսակի ուսումնական պարապմունքները մենք անվանում ենք խմբային: Խմբային պարապմունքների բավական լուրջ պրոբլեմներից մեկ այն է, որ ուսումնական խմբի անդամների մեծ մասը պասիվ լսողի դերում է հայտնվում: Սրա հաղթահարման ուղիներից մեկն աշակերտների միջև արդյունավետ փոխազդեցության կազմակերպումն է, ինչն էլ հենց հանդիսանում է ինտերակտիվ մեթոդի հիմնական գաղափարը: Սակայն խմբային ուսուցման պայմաններում աշակերտների միջև փոխազդեցություն կազմակերպելու հնարավորությունները

սահմանափակեն:Այստեղ հիմնականում օգտագործվում են ենթախմբային կամ համախմբային քննարկումների տարբեր հնարքներում մեթոդներ, որոնք բավական արդյունավետ են կարծիքների ձևավորման, փոխանակման, ընդհանուր մոտեցումների մշակման համար:Եթե երեխայի գործունեության առաջնային և ցանկալի ձևը համարվում է խաղը, ապա ուսուցման կազմակերպման համար պետք է օգտագործեն գործունեության այս ձևը՝համատեղելով խաղը և ուսումնական գործընթացը, ավելի ճիշտ, օգտագործե խաղային գործունեությունը կրթական նպատակներին հասնելու համար:Այս դեպքում խաղի մոտիվացիոն ներուժը կուղղվի ուսումնական ծրագրի ավելի արդյունավետ իրագործմանը:Բարձր դրական մոտիվացիան կարող է լրացնող գործոն հանդիսանալ սովորողների ոչ բավարար բարձր ւնակությունների ժամանակ, բայց հակառակ ուղղությամբ այդ սկզբունքը չի աշխատում՝ոչ մի կարողություն չի կարող փոխհատուցել մոտիվացիայի բացակայությունը, և ապահովել ուսուցման էական առաջընթաց:Բնական խաղային միջավայրում, որտեղ չկա պարտադրանք, և կահ նարավորություն յուրաքանչյուր երեխայի համար գտնել իր տեղը, ունենալ նախաձեռնություն և անկախություն, ազատ իրականացնելու իրենց կարողությունները և կրթական կարիքները, հանդիսանում է ուսումնական նպատակներին հասնելու օպտիմալ տարբերակ:ԵՎ կրթական գործընթացում:Ուսուցման ակտիվ մեթոդների ներառումը թույլ է տալիս ստեղծել այդպիսի միջավայր՝ինչպես դասարանում, այնպես էլ արտադպրոցական միջոցառումների ժամանակ:Կան ուսուցման ակտիվ մեթոդների տարբեր դասակարգումներ:Սա պայմանավորված է նրանով, որ դեռ չկա ակտիվ մեթոդների համընդհանուր ընդունված

սահմանում:Այսպիսով, երբեմն ԱՌԲՄ հասկացությունը ընդարձակումեն՝դրանց թվին դասելով ուսուցման ժամանակակից այնպիսի ձևեր, ինչպիսիք են՝ինտերակտիվ սեմինարը, թրենինգները, պրոբլեմային ուսուցումը, ուսուցում համագործակցությամբ, ուսուցողական խաղեր և այլն:Կոնկրետացնելով, դրանք ամբողջական կրթական միջոցառման, կամ էլառարկայական ցիկլի կազմակերպման ձևեր են, չնայած, իհարկե, այդ ուսուցման ձևերի սկզբունքները կարող են օգտագործվել դասի առանձին մասերը անցկացնելու համար:

Ակտիվ ուսուցման մեթոդները – մեթոդներ են, որոնք նպաստում են սովորողների ճանաչողական գործունեությունը:Կառուցված են հիմնականում երկխոսության վրա, որը ենթադրում է մտքերի ազատ փոխանակում կոնկրետ խնդրի լուծման ուղիների վերաբերյալ:ԱՌԲՄ-ը բնութագրվում է սովորողների ակտիվության բարձր մակարդակով:Տարբեր մեթոդներով ուսուցման և կրթական-արտադրական արդյունավետ գործունեության ակտիվացման հնարավորությունները բազմազան են, դա կախված է համապատասխան մեթոդի բնույթից ու բովանդակությունից, կիրառման ձևից և ուսուցչի հմտությունից:ԱՌԲՄ-ը – մեթոդներեն, որոնք մատուցվող կրթական նյութերի յուրացման գործընթացում ապահովում են ուսանողների ակտիվությունը, մտածական և պրակտիկ գործունեության բազմազանությունը:ՌԲԱՄ-ը հիմնված են պրակտիկ գործողությունների իրականացման, խաղային գործունեության և ուսուցման ստեղծագործական

բնույթի, ինտերակտիվության, հաղորդակցման, երկխոսության, ուսանողների գիտելիքների և փորձի օգտագործման, խմբային աշխատանքի, գործընթացումբոլոր զգայարանների ներգրավման, շարժման և

ռեֆլեքսիայի վրա: ՈԲԱՄ-ի կիրառմամբ ուսուցման գործընթացի արդյունավետությունը և արդյունքները պայմանավորված են նրանով, որ մեթոդների ստեղծումը հիմնվում է լուրջ հոգեբանական և մեթոդաբանական գիտելիքի վրա: Ակտիվ մեթոդները ապահովում են կրթական խնդիրների լուծումը տարբեր տեսանկյուններից.

Ուսումնական դրական խթանի ձևավորում,

Սովորողների ճանաչողական ակտիվության բարձրացում.

Կրթական գործընթացին սովորողների ակտիվ ներգրավում.

Ինքնագործունեության խթանում,

Ճանաչողական գործընթացների զարգացում - խոսք, հիշողություն, մտածողություն

Ուսումնական նյութի առավելագույն մասի արդյունավետ յուրացում,

Ստեղծագործական մտածելակերպի զարգացում,

Սովորողի անհատական հաղորդակցական-զգայական ոլորտի զարգացում,

Սովորողի ի անհատական-յուրահատուկ հնարավորությունների բացահայտում և զարգացում,

Ինքնուրույն աշխատանքի համար հմտությունների զարգացում:

Ակտիվ ուսուցումը ուսուցիչների և աշակերտների միջև փոխգործակցություն է, որտեղ ուսուցիչները և աշակերտները շփվում են միմյանց հետ դասի ժամանակ, և սովորողները այլևս պասիվ ունկնդիրներ չեն, այլ դասի ակտիվ մասնակիցներ: Եթե պասիվ մեթոդի ժամանակ դասի հիմնական գործող անձը ուսուցիչն էր, ապա այստեղ ուսուցիչ-աշակերտ փոխազդեցությունը հավասար մակարդակի վրա են՝ սուբյեկտ-սուբյեկտային փոխհարաբերություններ: Պասիվ ուսուցումը ենթադրում է ուսուցում ավտորիտար ոճով, իսկ ակտիվ ուսուցումը ժողովրդավարական ոճով:

ԳԼՈՒԽ 2.

Ուսուցման փոխներգործուն մեթոդների տեսակները, կիրառումը և դաստիարակչական նշանակությունը

Համաշխարհային մանկավարժական պրակտիկան հարուստ փորձ է կուտակել փոխներգործուն մեթոդների տեսական մշակումների և գործնական կիրառությունների վերաբերյալ: Այս մոդելի առանձնահատկությունն ուսուցման գործընթացի հնարավորինս ակտիվացումն է, ինչպես նաև այնպիսի ուսուցանող միջավայրի ստեղծումը, որում սովորողը դառնում է իր իսկ ուսուցումը կազմակերպող անձ՝ գործընթացի սուբյեկտ՝ ինքնուրույնության բարձր աստիճանով: Փոխներգործուն մոդելն անպայման ենթադրում է ուսուցման գործընթացում ստեղծագործական առաջադրանքների առկայություն, ինչպես նաև պարտադիր շփում աշակերտ-ուսուցիչ համակարգում: Փոխներգործուն մոդելը նպատակ ունի ձևավորել ուսուցման այնպիսի պայմաններ, որոնցում բոլոր սովորողներն ակտիվորեն փոխգործակցում են: Այս մոդելը ենթադրում է նաև կենսական իրավիճակների մոդելավորում, դերային խաղերի կիրառում, տեղեկատվական հոսքերի ներթափանցում սովորողների գիտակցության մեջ, որոնց շնորհիվ իրականանում է սովորողների ակտիվ գործունեությունը: Այս պատճառով էլ դասի կառուցվածքի մեջ ներառվում են փոխներգործուն մոդելի միայն առանձին տարրեր՝ փոխներգործուն տեխնոլոգիաներ, այն է՝ կոնկրետ ձևեր ու մեթոդներ, որոնք նպաստում են դասն առավել հագեցած, կենդանի և հետաքրքիր դարձնելուն: Փոխներգործուն ուսուցման գլխավոր նպատակը աշակերտի անձի ամբողջական զարգացումն է, իսկ վերջինիս հիմնական միջոցը, որը բացահայտում է անձի ընդունակությունները, իմացական և մտավոր ինքնուրույն գործունեությունն է: Այստեղից կարելի է եզրահանգել, որ ուսուցչի գլխավոր խնդիրը դառնում է դասագործընթացում այնպիսի գործունեության ապահովումը, որը կարող է իրականանալ միայն ժամանակակից փոխներգործուն տեխնոլոգիաների և մեթոդների կիրառմամբ: Վերջիններիս օժանդակությամբ աշակերտն ինքն է բացում դեպի իմացություն տանող ուղին, և ձեռք բերված գիտելիքը դառնում է նրա իսկ գործունեության արդյունքը: Փոխներգործուն տեխնոլոգիաները և մեթոդները բազմազան են՝ աշխատանք փոքր խմբերում՝ զույգերով, փոխատեղվող եռյակներով, կարուսելի, էվրիստիկական 10 զրույցի, դաս-սեմինարների (մտքերի փոխանակություն, բանավեճ), գործարար խաղերի, համագործակցային, մոդելավորման տեխնոլոգիաների կամ նախագծերի մեթոդ և այլն: Ուսուցման ինտերակտիվ մեթոդների հիմքում ընկած է սովորողին խթանելու գաղափարը, որպեսզի սովորողը կարողանա առաջադրել վարկածներ, քննել, գտնել խնդիրների ու երևույթների միջև կապերը, ըմբռնել թեման և ձեռք բերել գիտական տարրեր փորձեր: Ուսուցման ինտերակտիվ մեթոդները սովորողի մեջ ձևավորում է խորհելու, քննադատելու, վերլուծելու, տարբեր իրավիճակներում սովորածը

օգտագործելու, ծագող հարցերին պատասխանելու և նոր լուծումներ գտնելու կարողություններ ու հմտություններ: Ակտիվ ուսումնառության և յուրացման ժամանակ սովորողը ինքն անձամբ, անմիջական փորձերի, ուղիղ փորձարկումների և հետազոտման ընթացքում ներգրավվելով, յուրացնում է գիտելիքները³:

3 .Mank- mitq- 2015 – 4.pdf 322/ 3442.

Ինտերակտիվ ուսուցման հիմնական նպատակն է վերանայել ուսուցման ողջ բովանդակությունը, այսինքն՝ ճանաչել յուրաքանչյուր երեխայի անձի ստեղծագործ բնույթը: Նրա ներքին ակտիվությունը հանգեցնում է համապատասխան գիտելիքների որոշակի ծավալի յուրացմանը: Հետևաբար, ուսուցչի խնդիրն է դասի ժամանակ ապահովել այնպիսի գործունեություն, որին նպաստում է ժամանակակից ինտերակտիվ տեխնոլոգիաները: Այս դեպքում աշակերտն ինքն է բացում դեպի իմացություն տանող ուղին: Գիտելիքների յուրացումը նրա գործունեության արդյունքն է⁴: Փոխներգործուն ուսուցման ժամանակ սովորողը ուսուցանող համակարգում հանդես է գալիս մշտապես փոփոխվող սուբյեկտիվ-օբյեկտիվ հարաբերություններում՝ պարբերաբար դառնալով նրա ինքնավար ակտիվ տարրը: Փոխներգործուն մեթոդներով ուսուցման նպատակն է՝ ուսումնառության ընթացքում յուրաքանչյուր սովորող կկարողանա՝

1. կատարել թիմային աշխատանք միասնական որոշում ընդունել և դրանց համար պատասխանատվություն կրել.
2. սովորել և սովորեցնել.
3. դրական հարաբերություններ ստեղծել, ձևավորել ամբողջական մրցակցություն.
4. բախումնային իրավիճակներում հավասարակշռված պահվածք դրսևորել.
5. ուսուցման ընթացքում լինել բարեկիրթ, հարգել դասընկերոջ իրավունքները.
6. իրավիճակները դիտարկել և մեկնաբանել այլոց տեսանկյունից և այլն. Փոխներգործուն մեթոդները մեծապես նպաստում է աշակերտների ակտիվության բարձրացմանը, միջանձնային հարաբերությունների, մշակույթի ձևավորմանը, ուսուցման գործընթացի հետաքրքիր և աշխույժ դարձնելու պայմանների ստեղծմանը: Աշակերտներն այդ դեպքում պասիվ ընկալողից վերանում են հայտնագործողի և գիտելիքների ստացման գործընթացի ակտիվ մասնակցի: Փոխներգործուն մեթոդները ավանդական մեթոդների հետ միասին ուսուցումը դարձնում են ավելի ճկուն, ապահովում ուսուցման արդյունավետությունը: Դպրոցականի ուշադրությունը պահելու համար անհրաժեշտ է ակտիվ և հետաքրքիր դասընթացի կազմակերպում: Տարրական դասարաններում, ինտերակտիվ մեթոդների շնորհիվ, երեխաները հաճույքով են սովորում, ակտիվ մասնակցություն են ցուցաբերում և ավելի դյուրին են յուրացնում ուսումնական նյութը:

Փոխներգործուն մեթոդները հնարավորություն են տալիս գիտելիքների ստացումը վերածել ներքին շարժառիթների և ուրախ, խաղային գործընթացի, որն էլ

հանգեցնում է մանկավարժական գործընթացում որակական փոփոխությունների:

Փոխներգործուն մեթոդներով ուսուցման ընթացքում խմբի յուրաքանչյուր անդամ կամ ամբողջ դասարանն ակտիվորեն ներգրավված են ուսուցման մեջ, իսկ նոր գիտելիքը մշակվում ու յուրացվում է հենց աշակերտի միջոցով: Այս մեթոդներով ուսուցման ընթացքում կարևոր է ոչ միայն ակադեմիական

4. https://lib.amedu.am/resource/17065_11

գիտելիքների և հմտությունների ձեռքբերումը, այլև խմբային գործընթացի մշակմամբ հմուտ համագործակցողներ և գիտելիքների ակտիվ կիրառողներ ձևավորելը:

Ուսուցման մեթոդների ընտրությունը դասի ընթացքում:

Մեթոդի ճիշտ ընտրություն

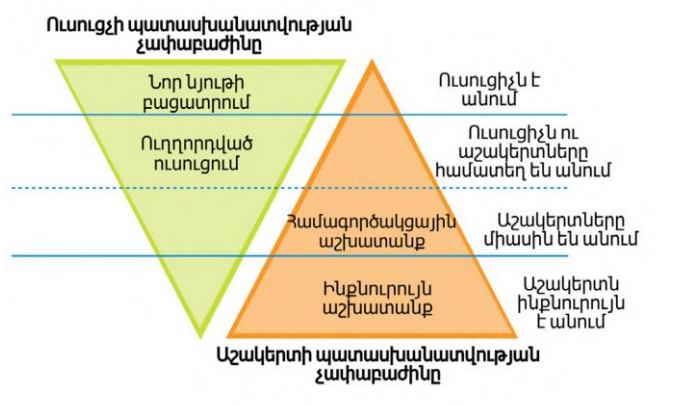
Ուսուցման պլանավորման չորս կարևոր հարցերը

Հետաքրքիր մոտեցում է հարցերի միջոցով ուսուցման փուլերի պլանավորումը: Ուսուցիչը պլանավորման գործընթացում պետք է պատասխանի 4 հարցի:

Ի՞նչ պետք է անի ուսուցիչը դասին նախապատրաստվելիս կամ ընթացքում:

- Ի՞նչ պետք է անեն ուսուցիչն ու աշակերտները միասին:
- Ի՞նչ պետք է անեն աշակերտներն իրար հետ՝ առանց ուսուցչի միջնորդության:
- Ի՞նչ պետք է անի յուրաքանչյուր աշակերտ ինքնուրույն:

Այս հարցերին պատասխանելը հնարավորություն է տալիս պլանավորելու դասը, որի ընթացքում տեղի են ունենում ուսուցողական տարբեր գործընթացներ: Վերոնշյալը պարզ երևում է հետևյալ գծապատկերում

Ուսուցման այս կամ այն մեթոդի ընտրությունը, նախնառաջ, պայմանավորված է տվյալ առարկայի չափորոշային և ծրագրային պահանջներով և ուսուցման նպատակներով:

Մեթոդն ինքնին ընդամենը գործիք է դասի նպատակին հասնելու համար. կարևոր է ճիշտ ընտրել և օգտագործել այդ <<գործիքը>>` ուսուցման նախապես պլանավորված նպատակներին հասնելու համար:

Ստորև ներկայացնում ենք դասի տարբեր փուլերում կիրառման համար մեթոդների նկարագրություններ:

Brainstozming «Ուղեղի փոթորիկ»

Մասնակիցներին առաջարկվում է տալ առաջադրված խնդրին, հարցին հնարավորինս շատ լուծումներ, պատասխաններ անգամ ամենաֆանտաստիկ, անհավանական: Որից հետո բոլոր կարծիքներից ընտրվում են ամենահաջողվածները, որոնք կարող են կիրառվել գործնականում: Մեթոդը էֆեկտիվ է այնպիսի խնդիրների դեպքում, որոնք չունեն միանշանակ լուծում ու պահանջվում են ոչ ավանդական լուծումներ: Երբ պետք է արագ ելք գտնել ծայրահեղ վիճակից և կարճ ժամանակում ստանալ շատ կարծիքներ: Հաշվի են առնվում բոլոր մտքերը: Բոլոր մասնակիցները հավասար են: Արգելվում է որևէ մտքի քննադատությունը: Այս մեթոդը ընդգրկում է հետևյալ փուլերը:

Լուծումների, մտքերի հավաք

Բոլոր մտքերը գրանցվում են: Կարևոր է, որ մասնակիցները չընկճվեն արտահայտել անգամ ամենաանհավանական կարծիքները:

2. Վերլուծություն՝ քննարկվում են բոլոր առաջարկները:

3. Բոլոր առաջարկված լուծումներից, մտքերից ընտրվում է ամենահետաքրքիրը:

Մտագրոհ

Դասի մասնակցային սկիզբ ասպահովող լավագույն մեթոդներից մեկը մտագրոհն է: Մտագրոհի միջոցով ուսուցիչը դասարանից հավաքում է մտքեր տվյալ թեմայի վերաբերյալ: Ընդ որում՝ մտագրոհի ժամանակ կարևոր է մտքերի քանակը: Կարևոր է նաև, որ աշակերտները առանց երկար մտածելու պատասխանեն ուսուցչի հարցին, որպեսզի ուսուցչի համար պարզ դառնան նաև այն սխալ պատկերացումները, որոնք թեմայի վերաբերյալ

ունենն աշակերտները: Վերջին տարիներին մասնագետները մտահոգություն են հայտնել մտագրոհի հետ կապված: Բանն այն է, որ դասերի ժամանակ

ակտիվ աշակերտները մենաշնորհում են մտագրոհը: Դանդաղ մտածող, ոչ ակտիվ աշակերտները կարող են դուրս մնալ մտագրոհից: Դրա համար առաջարկվում է օգտագործել նաև մտագրոհի գրավոր տարբերակը: Ուսուցիչն աշակերտներին առաջարկում է թղթի վրա գրել իրենց

մտքերը և հանձնել իրեն: Այս մոտեցումը չի փոխարինում բանավոր մտագրոհին: Պարզապես լրացնում է այն:

«Կլոր սեղան»

Մեթոդը կիրառվում է որպես որևէ հարցի քննարկման միջոց: «Կլոր սեղան»

մեթոդի հիմնական մասը կազմում է դիսկուսիան կողլեկտիվ քննարկվում է որևէ հարց, համեմատվում կարծիքներ: Մասնակիցները կարող են լրացնել միմյանց կամ հակասել մեկը մյուսին:

Մեթոդի առանձնահատկություններն են՝

1. Բոլոր մասնակիցները պետք է կարծիք հայտնեն և ձգտեն, որ իրենց հասկանան:
2. Բոլոր մասնակիցները հավասարազոր են, ոչ ոք իրավունք չունի թելադրել իր կամքը և կարծիքը: «Կլոր սեղանի» առանձնահատկությունը այն է, որ այն պետք է իրոք կլոր լինի, այսինքն մասնակիցների շփումը պետք է լինի «աչք աչքի» ինչը բերում է ակտիվության մեծացմանը:

Մեթոդը թույլ է տալիս ամրապնդել ավելի վաղ ձեռք

բերված գիտելիքները և լրացնել բաց թողնված տեղեկատվությունը: Գիտելիքների փոխանակման հետ մեկ տեղ աշակերտները սովորում են արտահայտել իրենց մտքերը, գաղափարները: Սովորում

են հիմնավորել և պաշտպանել համոզմունքները:

Մեջբերումներ

Բավականին արդյունավետ է դասի սկզբում որոշակի սկզբնաղբյուր- ռի օգտագործումը: Դա կարող է լինել աֆորիզմ, թևավոր խոսք կամ նույնիսկ ինտրիգ՝ այդ ձևով տալով նախագիտելիք, ստեղծելով պրոբլեմային իրավիճակ, աշխատանքային տրամադրություն: Ահա մի քանի օրինակներ, որոնք կարելի է օգտագործել հատկապես հասարակագիտության դասերին՝

Ամեն արժեք գեղեցկություն է դառնում, բայց գեղեցկությունն ամեն արժեքից բարձր է...

Երվանդ Քոչար

Բարոյականությունն այնպիսի բան է, որը մեզ այլ բաներից ավելի շատ է հետաքրքրում:

Մենք կարծում ենք, որ բարոյական հարցերում մեր կայացրած յուրաքանչյուր որոշում ազդում է հասարակության ճակատագրի վրա...

Գեյվիդ Հյում

Գարաշրջանի կարևոր հարցերը լուծվում են ոչ թե ճառերով և մեծամասնության քվեարկությամբ, այլ երկայթով և արյամբ:

Օ. Բիսմարկ

Ինձ երբեք ծանոթ չի եղել մի բառ՝ հանձնվել:

Հաղթողին երբեք ոչ ոք չի հարցնում արդյոք նա ճիշտ էր, թե՛ սխալ: Մարդկանց կառավարելու երկու ուղի կա՝ անձնական շահ և փող: Գեներալ, դուք ինձնից ուղիղ մի գլուխ բարձր եք, բայց եթե

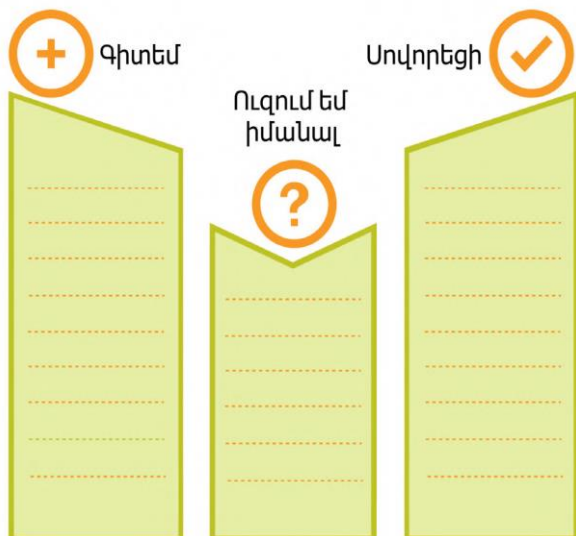
շարունակեք ինձ հակաճառել, սպա ես անհապաղ կվերացնեմ այդ տարբերությունը:

Այս մտքերից մի քանիսի հեղինակները դասի սկզբում չեն նշվում: Միայն դասի ավարտին են աշակերտներն իմանում, որ խոսքերի հեղինակն իրենց կողմից որոշակիորեն կոնկրետ վերաբերմունքի արժանացած Ա. Հիտլերն է կամ Նապոլեոն Բոնապարտը:

Գիտեմ, ուզում եմ իմանալ, սովորեցի (ԳՈՒՍ)

Դասը սկսելու շատ հայտնի հնար է նաև ԳՈՒՍ-ը: Դասասկզբում ուսուցիչը գծում է Մ-աձև աղյուսակ, որի ձախ սյունակում գրում է՝ գիտեմ, կենտրոնում՝ ուզում եմ իմանալ, աջ սյունակում՝ սովորեցի բառերը: Դասի թեման հայտնելուց հետո ուսուցիչը դիմում է աշակերտներին հետևյալ հարցով. ի՞նչ գիտեք այս թեմայի, հասկացության մասին: Ապա լրացվում է *գիտեմ* սյունակը:

Հաջորդիվ աշակերտներին հարցնում է՝ ի՞նչ եք ուզում իմանալ այդ թեմայի մասին:

Եվ լրացնում է *ուզում եմ իմանալ* սյունակը: Դասի վերջում լրացվում է *սովորեցի* սյունակը:

Կենտրոններով աշխատանք

Ստեղծվում են 4-5 հոգուց բաղկացած խմբեր: Խմբերը ստանում են տեքստը և մոտենում համապատասխան անվանումներով կենտրոններին: /Խմբերում մասնակիցների ներգրավումը և խմբին համապատասխան կենտրոն ուղղորդելը կարող է լինել ինչպես նպատակային՝ համագործակցություն, որոշակի աշխատանքներում կարողությունների և հմտությունների խորացում, այնպես էլ պատահականության սկզբունքով/:

Կենտրոններ.

**հետազոտողների կենտրոն*

** գրավոր աշխատանքի կենտրոն*

**բացահայտողների*

կենտրոն

**ստեղծագործողների կենտրոն*

Ուսուցիչը կարող է իր հայեցողությամբ ավելացնել կամ պակասեցնել կենտրոնների թիվը՝ փոխելով կամ հարմարեցնելով անունները:

Բացահայտողների կենտրոն

Այս կենտրոնում աշխատողները ընթերցում են տեքստը, կատարում նշումներ, վեր հանում վերջինիս հիմնական միտքը, ենթատեքստը և ներկայացնում ընկերներին:

Հետազոտողների կենտրոն

Այս կենտրոնում աշխատողները ընթերցում են տեքստը և օգտվելով այդ պահին ձեռքի տակ եղած այլ աղբյուրներից՝ համացանց, գրականություն, փորձում են լրացուցիչ հետաքրքիր նյութեր հայթայթել տեքստի վերաբերյալ:

Ստեղծագործողների կենտրոն

Մասնակիցները, տեքստի առանձնահատկություններից ելնելով, փորձում են այն որևէ կերպ վերարտադրել և ներկայացնել, օրինակ՝ բեմականացում, պաստառի պատրաստում, ֆիլմ:

Գրավոր աշխատանքի կենտրոն

Այս կենտրոնում աշխատողները ընթերցում են տեքստը և իրականացնում լեզվական կամ բառային աշխատանք՝ պահանջին համապատասխան:

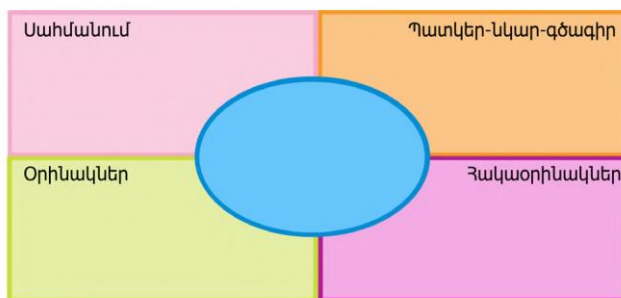

Յուրաքանչյուր կենտրոնում աշխատանքի համար սովորողներին տրվում է որոշակի ժամանակ՝ կախված տեքստի ծավալից, սովորողների քանակից և պատրաստվածությունից: Աշխատանքի ավարտին խմբերը միմյանց են ներկայացնում աշխատանքները:

Ֆրայերի մոդելը

Սա շատ արդյունավետ գործիք է սովորածը պարզելու համար: Ուսուցիչը քառաբաժանի կենտրոնում գրում է հասկացության, երևույթի, ամարկայի անունը, ապա՝ ամաջարկում վերևի ձախ անկյունում գրել հասկացության սահմանումը, վերևի աջ անկյունում այդ հասկացության պատկերային արտահայտությունը: Դա կարող է լինել ձեռքով նկարած պատկեր, լուսանկար, գծապատկեր, աղյուսակ: Ներքևի ձախ անկյունում գրել օրինակներ, որոնք վերաբերում են այն հասկացությանը, ներքևի աջ անկյունում՝ օրինակներ, որոնք չեն վերաբերում այդ հասկացությանը:

Ֆրայերի մոդել

1. Գիտելիքի դոմինո

Սովորողները նստում են մեծ սեղանի շուրջ:

Քայլ 1 - Բոլոր սովորողները ստանում են առնվազն 1 քարտ՝ կախված թեման ամփոփող հարցերի քանակից և սովորողների թվից:

Քայլ 2 - Ուսուցչի հրահանգով սովորողներից մեկը իր մոտի քարտը, վրայի հարցը կարդալով, դնում է սեղանին

Քայլ 3 - Հնչած հարցի պատասխանն ունեցող սովորողը ասում է պատասխանը և իր քարտը դնում սեղանին՝ նախորդ քարտի հարցի շարունակությամբ, ու կարդում իր քարտի հարցը:

Քայլ 4 - Հաջորդաբար շրջանաձև դրվում են բոլոր քարտերը:

Քայլ 5 - Ավարտին շրջվում են բոլոր քարտերը, և ճիշտ դասավոր- վածության պարագայում քարտերի դարձերեսին երևում է թե- մայի կարևոր հասկացությունը կամ միտքը: Օրինակ՝ արդար աշխատանքն արժանի է արդար վարձատրության:

Քայլ 6 - 2-3 աշակերտ արտահայտում է վերջնական մտքի վերա- բերյալ սեփական մտտեցումները:

Եզրակացություն

Հետազոտական աշխատանքի արդյունքների վերլուծությամբ եկել ենք հետևյալ եզրահանգումների.

Մանկավարժական տեխնոլոգիաները և մեթոդները նպաստում են սովորողի ստեղծագործական, հաղորդակցական, ինքնուրույն գործունեության, կարողությունների և հմտությունների, արժեքային համակարգի ձևավորմանը, դաստիարակում են բարոյական որակներ, բարձրացնում է ուշադրությունը և առաջադիմությունը:

Փոխներգործուն մեթոդները դպրոցում կարող են արդյունավետ կիրառվել ու նպաստել ուսուցման որակի բարձրացմանը, ի նչպես նաև սովորողների ստեղծագործական, համագործակցային, ճանաչողական կարողությունների ու հմտությունների ձևավորմանն ու զարգացմանը:

Փոխներգործուն մեթոդներով պլանավորված դասերին ակտիվորեն մասնակցում են բոլոր աշակերտները, որովհետև այդ դասերը հետաքրքիր են, մատչելի, գրավիչ: Նպաստում են մեծ ծավալ ունեցող ուսումնական նյութի ավելի հեշտ յուրացմանը, ինչպես նաև կարողանում են ձեռք բերած գիտելիքները, կարողությունները և հմտությունները կիրառել գործնականում:

Փոխներգործուն մեթոդների կիրառումը դպրոցում անմիջապես կախված է ուսումնական նյութի բարդությունից, ծավալից ու ստեղծված իրավիճակից: Փոխներգործուն մեթոդների ընտրությունը ճկուն է, ուստի ուսուցիչը կարող է հեշտությամբ հարմարեցնել դպրոցականի հոգեբանամանկավարժական առանձնահատկություններին:

Գրականություն

1. Алехин А.Ю. Общие методы обучения в школе. — К.: Радянська школа, 1983. — 244с.
- 2.«knowledge: definition of knowledge in Oxford dictionary (American English) (US)»: oxforddictionaries.com: Արխիվացված օրիգինալից-ից 2010-07-14-ին
- 3.↑ Գ.Ե.Ղուլունյան, «Մանկավարժություն», գիրք 1-ին, Երևան, 2005 թ
- 4.Балаев А.А. Активные методы обучения. М., 2006.
- 5.Смолкин А.М. Методы активного обучения. М., 1991.
- 6.Анцибор М.М. Активные формы и методы обучения. Тула 2002
- 7.Выготский Л.С. Педагогическая психология.
8. <https://lib.armedu.am/resource/17065>
9. L.VYGOTSKY...vipusk-party.ru
10. Mank- mitq- 2015 – 4.pdf
11. 1.<https://ru.m.wikipedia.org/wiki/>